

Valtiovarainvaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista: ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä annetun päätöksen (EU, Euratom) 2020/2053 muuttamiseksi (omien varojen päätös); ehdotus neuvoston asetuksen vuosia 2021–2027 koskevan monivuotisen rahoituskehysten vahvistamisesta annetun asetuksen muuttamiseksi (rahoituskehysasetus)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista: ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä annetun päätöksen (EU, Euratom) 2020/2053 muuttamiseksi (omien varojen päätös); ehdotus neuvoston asetuksen vuosia 2021—2027 koskevan monivuotisen rahoituskehysten vahvistamisesta annetun asetuksen muuttamiseksi (rahoituskehysasetus) (U 22/2022 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- budjettineuvos Panu Kukkonen, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Vesa Kulmala, valtiovarainministeriö
- toimitusjohtaja Markus Lahtinen, Pellervon taloustutkimus PTT
- tutkimusneuvonantaja Tarmo Valkonen, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA
- asiantuntija Santeri Suominen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- työelämäprofessori Vesa Vihriälä

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Euroopan komissio antoi 22.12.2021 ehdotuksensa muuttaa omien varojen järjestelmästä tehtyä neuvoston päätöstä uusien omien varojen käyttöönottamiseksi (COM(2021) 570 final) sekä ehdotuksen muuttaa rahoituskehysasetusta (COM(2021) 569 final).

Valiokunnan lausunto VaVL 9/2022 vp

Valtioneuvoston kanta

Omien varojen järjestelmän tulee olla yksinkertainen, läpinäkyvä, oikeudenmukainen ja hallinnollisesti kustannustehokas. Sen tulee tarjota riittävät ja vakaat resurssit EU:n toiminnan rahoittamiseksi.

EU:n rahoitusjärjestelmän jatkokehittämisen, mukaan lukien uusien omien varojen lähtökohtana tulee olla, etteivät järjestelmään tehtävät muutokset suhteettomasti lisää Suomen maksutaakkaa tai nosta Suomen kokonaisveroastetta taikka aiheuta muuten kohtuuttomia lisäkustannuksia Suomen kansantaloudelle ja talouden toimijoille. Uusia omia varoja koskevien päätösten tulee kuulua jatkossakin jäsenvaltioille.

Valtioneuvosto suhtautuu avoimesti ja rakentavasti EU:n omien varojen järjestelmän, eli rahoituskehityksen tulopuolen, kehittämiseen ottaen huomioon myös elpymisvälineen suunniteltua aikaisemmin aloitetun takaisin maksun rahoittamiseen liittyvät näkökohdat. Uusilla omilla varoilla voidaan esimerkiksi pienentää tarvetta nostaa bruttokansantuloon perustuvia kansallisia rahoitusosuuksia elpymisvälineen lainojen takaisinmaksun takia. Lisäksi EU:n rahoitusta koskevia uudistuksia tehtäessä valtioneuvosto pitää tärkeänä mahdollisten uudistusten yhteyttä unionin keskeisiin tavoitteisiin kuten ilmastomuutoksen torjuntaan ja EU:n sisämarkkinoiden toiminnan tehostamiseen.

Valtioneuvosto muodostaa tässä kirjelmässä ensivaiheen kantoja komission ehdotuksiin uusiksi omiksi varoiksi sekä rahoituskehysasetuksen muuttamiseksi. Näihin kytkeytyvien muiden ehdotusten, etenkin valmiuspakettiin liittyvien, EU-tason neuvottelut ovat vielä alussa. Jatkotyössä tulee ottaa huomioon eri ehdotusten ristikkäisvaikutukset.

Neuvottelujen tässä vaiheessa valtioneuvosto suhtautuu alustavan myönteisesti komission ehdotukseen siirtää osa jäsenvaltioiden päästökauppatuloista unionin talousarvioon omina varoina: alustavien laskelmien mukaan erityisesti uuden tieliikenteen ja rakennusten päästökaupparjestelmä omana varana vaikuttaisi olevan Suomelle taloudellisesti edullinen. Valtioneuvosto arvioi kuitenkin vielä tarkemmin päästökauppatulojen käyttöönottoa EU:n talousarvion tulonlähteenä ja tarkentaa kantaansa asiaan neuvottelujen edetessä.

Valtioneuvosto arvioi vielä ehdotusta hiilirajamekanismista uutena omana varana kiinnittäen erityistä huomiota edellä kuvattuihin näkökulmiin sekä Suomen neuvottelutavoitteisiin.

Kansainvälistä yritysverouudistusta koskevan OECD-sopimuksen ensimmäiseen pilariin perustuvan kansallisen rahoitusosuuden arviointi omana varana on tässä vaiheessa ennen aikaista, koska pilari 1 –hankkeen täytäntöönpanoa koskevan monenvälisen yleissopimuksen valmistelu on edelleen kesken kansainvälisellä tasolla samoin kuin, että tämän tulevan sopimuksen täytäntöönpanemiseksi EU:ssa annettava direktiiviehdotus on tarkoitus antaa vasta vuoden 2022 puolivälissä.

Suomi on pitänyt tärkeänä, että globaaleihin ongelmiin haetaan ratkaisuja laajassa yhteistyössä OECD-hankkeessa siinä suunnitellulla aikataululla sekä monenvälisen yleissopimuksen avulla.

Valiokunnan lausunto VaVL 9/2022 vp

OECD:n pilari 1 –hankkeeseen liittyvää tulevaa direktiiviehdotusta ja tarvetta direktiiviin on arvioitava tarkasti sen jälkeen, kun monenvälinen yleissopimus on saatu aikaan.

Kokonaistarkastelussa on tärkeää huomioida myös ehdotusten vaikutus Suomen suhteelliseen maksuosuuteen vuotuisesta EU-budjetista. Kantaa voidaan mahdollisesti tarkistaa, kun asiasta on saatu komission konkreettinen direktiiviehdotus pilari 1 –hankkeen voimaansaattamiseksi EU:ssa.

Valtioneuvosto tukee komission tavoitetta luoda mekanismi, joka mahdollistaisi elpymisvälineen lainojen ennaikaisen takaisinmaksun jo nykyisen rahoituskehyksen voimassaoloaikana. Valtioneuvosto pitää kuitenkin ongelmallisena, ettei komission ehdotuksesta käy riittävällä tavalla ilmi, että ehdotettua mukautusta käytettäisiin yksinomaan elpymisvälineen lainojen takaisinmaksuun. Jatkokäsittelyssä onkin erikseen arvioitava mahdollisuuksia kytkeä automaattinen mukautusmekanismi yksiselitteisesti elpymisvälineen lainojen takaisinmaksuun.

Komissio ehdottaa elpymisvälineen lainojen takaisinmaksuun tarkoitetun automaattisen mukautuksen enimmäismäärän vähentämistä 15 miljardista eurosta 7 miljardiin euroon poikkeuksellisesti vuonna 2027. Tähän valtioneuvosto suhtautuu kriittisesti. Erityisen ongelmallista olisi, että yleiskatteellisuusperiaatteen mukaisesti, vapautuva 8 miljardin euron osuus mukautuksesta jäisi käyttötarkoitukseltaan avoimeksi ja se voitaisiin käyttää kokonaan uusien menoerien rahoittamiseen, kuten esimerkiksi ilmastotoimien sosiaalirahastoon.

Valtioneuvosto suhtautuu kriittisesti EU:n budjetin omien varojen käyttämiseen uuden ilmastotoimia koskevan sosiaalirahaston rahoittamisessa. Näin ollen valtioneuvosto suhtautuu erityisen kriittisesti myös voimassa olevan EU:n monivuotisen rahoituskehyksen avaamiseen ja huomattavaan kasvattamiseen, jota komission ehdotuksen mukaan rahaston perustaminen edellyttäisi. Valtioneuvosto suhtautuu siten erityisen kriittisesti komission rahoituskehysasetuksen muutosehdotukseen siltä osin kuin on kyse kehyksen enimmäismäärien kasvattamisesta ilmastotoimien sosiaalirahaston rahoittamiseksi tai vastaaviin tarkoituksiin.

Valtioneuvosto kiinnittää huomioita siihen, että EU:n talousarvion ulkopuolelle on syntynyt merkittäviä rahoitusmekanismeja, jotka eivät ole unionin talousarvion päätöksentekomenettelyjen puitteissa. Tarkemmat kannat näihin seikkoihin muodostetaan asianomaisia valmiuspaketin ehdotuksia koskevissa U-jatkokirjelmissä.

Valtioneuvosto katsoo, että neuvotteluprosessin aikana tulee kiinnittää edelleen huomiota lainsäädäntöehdotusten yhteisvaikutuksiin ja yhteensopivuuteen. Suomen kantoja täydennetään tarvittaessa ehdotuksia ja valmiuspaketin kokonaisvaikutuksia koskevien lisätietojen perusteella.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Uudet omat varat ja niiden vaikutuksista

Komission ehdotuksen mukaan EU:n budjettiin ohjattaisiin uusina omina varoina 25 prosenttia jäsenvaltioiden keräämistä päästökaupan huutokauppatuloista ja 75 prosenttia hiilirajamekanis-

Valiokunnan lausunto VaVL 9/2022 vp

mista saatavista tuloista. Näiden lisäksi komissio on ilmoittanut antavansa myöhemmin erillisen direktiiviehdotuksen, jolla jäsenmaat saisivat 15 prosentin kansallisen rahoitusosuuden suurten monikansallisten yritysten markkinavaltioille allokoitavasta jäännösvoitosta.

Taustalla on Eurooppa-neuvoston heinäkuussa 2020 sopima ns. elpymiskokonaisuus (monivuotinen rahoituskehys vuosille 2021—2027 ja elpymisväline), jonka yhteydessä sovittiin myös siitä, että vuoden 2021 jälkeen käyttöön otettavista uusista omista varoista saatavat tulot käytetään elpymisvälineen vuoksi otettujen lainojen ennaikaiseen takaisinmaksamiseen. Elpymisvälineen avustusmuotoiseen tukeen liittyvän lainan takaisinmaksu rahoitetaan EU-budjetista, ja lainapäätöksen takaisinmaksu voi käynnistyä jo ennen nykyisen rahoituskehyskauden päättymistä vuonna 2027, mikä edellyttää mm. uusien omien varojen käyttöönottamista.

Omia varoja koskeva esitys on myös kytköksissä Euroopan komission 14.7.2021 antamaan niin kutsuttuun 55-valmiuspakettiin, jonka ehdotuksilla toimeenpannaan EU:n ilmastolailla asetetut kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä koskevat velvoitteet. Valmiuspakettiin sisältyy yhteensä 12 lainsäädäntöehdotusta, joista etenkin päästökaupan laajentamista, hiilirajamekanismia sekä ilmastotoimien sosiaalirahastoa koskevat ehdotukset liittyvät myös uusiin omiin varoihin ja rahoituskehysasetukseen.

Valtioneuvoston kanta on vielä varsin alustava, sillä uudistukseen liittyy tässä vaiheessa paljon epävarmuustekijöitä. Ehdotuksiin kytkeytyvien muiden ehdotusten käsittely ja etenkin valmiuspakettiin liittyvät EU-tason neuvottelut ovat edelleen kesken, ja omien varojen työryhmässä asiaan palataan todennäköisesti vasta, kun sektoriryhmissä on tapahtunut edistymistä. Neuvotteluissa päätetyt ratkaisut vaikuttavat moniin yksityiskohtiin sekä uusista omista varoista mahdollisesti kertyviin tuloihin ja jäsenmaksuosuuksiin sekä myös rahoituskehyskehykseen tehtäviin mahdollisiin muutoksiin.

Valiokunta on käsitellyt uusiin omiin varoihin liittyviä kysymyksiä mm. mietinnössään VaVM 4/2021 vp ja lausunnossaan VaVL 4/2021 vp. Valiokunta viittaa esittämiinsä kannanottoihin ja toteaa, että neuvottelujen keskeneräisyyden vuoksi ehdotuksia on mahdollista käsitellä tässä vaiheessa vain yleisellä tasolla. Myös taloudellisiin arvioihin liittyy erittäin suurta epävarmuutta, joka aiheutuu paitsi monin osin vielä täsmentymättömästä esityksestä myös taloudelliseen toimintaympäristöön liittyvästä epävarmuudesta.

Valtioneuvoston tavoin valiokunta painottaa, että omien varojen järjestelmän tulee olla yksinkertainen, läpinäkyvä, oikeudenmukainen ja hallinnollisesti kustannustehokas. Lähtökohtana tulee olla, että uusia omia varoja koskevat päätökset kuuluvat jatkossakin jäsenvaltioille ja että muutokset eivät nosta Suomen kokonaisveroastetta tai suhteettomasti lisää Suomen maksutaakkaa. On myös tärkeää, että uusilla omilla varoilla voidaan pienentää tarvetta nostaa BKT-perusteisia kansallisia rahoitusosuuksia elpymisvälineen lainojen takaisinmaksun vuoksi.

Päästökauppatulot ovat merkittävä tulonlähde. Käyvin hinnoin tarkasteltuna päästökauppajärjestelmää koskevien ehdotusten arvioidaan tuottavan vuosina 2026—2030 keskimäärin noin 77 mrd. euron vuositulot. Tästä päästökauppajärjestelmiin osallistuville valtioille ohjautuisi noin 50 mrd. euroa ja EU-budjettiin noin 16 mrd. euroa. Suomelle arvioidaan kertyvän em. aikana huu-
tokauppataloja vuosittain keskimäärin 850 milj. euroa, josta 500 milj. euroa olisi tuloja uudesta

Valiokunnan lausunto VaVL 9/2022 vp

tieliikenteen ja rakennusten päästökauppajärjestelmästä. Komission ehdotuksessa on käytetty vuoden 2018 hintoja, joiden mukaan päästökaupasta kertyisi EU:n budjettiin noin 12,5 mrd. euron vuotuiset tulot vuosina 2026—2030.

Laskelman perustana on käytetty päästöoikeuden keskiarvohintana 55 euroa/hiilidioksiditonni. Päästöoikeuden hintaan liittyy epävarmuutta, mutta tästä huolimatta päästökauppatulojen käyttö omana varana vaikuttaa olevan Suomelle taloudellisesti edullinen ratkaisu. Vuoden 2018 hinnoin taloudellisen edun arvioidaan olevan EU-maksujen näkökulmasta arviolta reilut 40 milj. euroa vuodessa, mutta etu kasvaa, jos päätösoikeuden hinta nousee ennustettua (55 e/CO₂ tonni) suuremmaksi. Esim. vuoden 2021 lopulla päästöoikeuden hinta ylitti jo 80 euron tason.

Valiokunta suhtautuu valtioneuvoston tavoin alustavan myönteisesti ehdotukseen siirtää osa jäsenvaltioiden päästökauppatuloista unionin talousarvioon omina varoina. Muutos tukee osaltaan vihreää siirtymää, minkä lisäksi se olisi Suomelle jonkin verran edullisempi kuin jos vastaava ehdotettu kehyskorotus toteutettaisiin nykyisen omien varojen järjestelmän puitteissa BKT-osuudella. Suurimmat taloudelliset hyödyt realisoituisivat Suomen EU-maksun näkökulmasta vuodesta 2026 alkaen, kun myös uusi tieliikenteen ja rakennusten päästökauppa tuottaisi tuloja EU-budjettiin.

Hiilirajamekanismin osalta valtioneuvosto toteaa vielä arvioivansa sen käyttöä uutena omana varana kiinnittäen huomiota myös Suomen neuvottelutavoitteisiin. Komission arvion mukaan mekanismi tuottaisi EU:n budjettiin tuloja vuosittain vajaat miljardi euroa, jolloin Suomen osuuden hiilirajamekanismin tuloista arvioidaan olevan vuositasolla keskimäärin noin 40—50 milj. euroa. Tämä aiheutuu suurimmaksi osaksi sähkösektorin mukaan ottamisesta, ja ilman sähkösektoria Suomen osuus olisi runsaat 10 milj. euroa.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa hiilidioksidipäästöjen tullimekanismin toteuttamisen on arvioitu olevan käytännössä hankalaa, minkä lisäksi mekanismin synnyttämä tulovirta on melko pieni. Hiilirajamekanismin hyötyyn EU:n budjettivarojen lähteenä liittyykin tässä vaiheessa huomattavaa epävarmuutta.

Komission alustavan arvion mukaan monikansallisten yritysten ns. jäännösvoittoon perustuva *kansallinen rahoitusosuus* voisi tuoda EU-budjettiin vuosittain keskimäärin noin 2,5—4 mrd. euroa. Se perustuisi kansainvälistä yritysverouudistusta koskevan OECD-sopimuksen pilariin 1 ja sen voimaan saattamiseksi EU:ssa annettavaan direktiiviin. Taustalla on OECD:n käynnistämä kansainvälisen tuloverotuksen uudistamishanke, joka jakautuu kahteen sääntelykokonaisuuteen. Näistä pilari 1 koskee verotusoikeuden uudelleen allokointia valtioiden kesken ja pilari 2 globaalia minimiverotusta koskevaa sääntelyä.

Valiokunta toteaa, että kansallisen rahoitusosuuden arviointi omana varana ei ole tässä yhteydessä mahdollista, koska pilari 1 -hankkeen täytäntöönpanoa koskevan monenvälisen yleissopimuksen valmistelu on edelleen kesken ja sopimuksen täytäntöönpanemiseksi EU:ssa annettava direktiiviehdotus on vielä antamatta. Asian keskeneräisyyden vuoksi ei siten ole käytettävissä arviota jäsenvaltiokohtaisista osuuksista eikä myöskään uusien omien varojen ehdotuksen ja pilarin 1 taloudellisista yhteisvaikutuksista. Komissio on antanut viime joulukuussa direktiiviehdotuksen

Valiokunnan lausunto VaVL 9/2022 vp

myös pilariin 2 sisältyvästä sääntelystä, mutta se ei sisälly nyt käsiteltävänä olevaan komission ehdotukseen (VaVL 2/2022 vp — U 10/2022 vp.)

Komissio arvioi uusien omien varojen tuovan unionin talousarvioon (vuoden 2018 hinnoin) vuosittain yhteensä 15,8—17,3 mrd. euroa ajanjaksolla 2026—2030, mikä olisi noin 10—11 prosenttia EU-budjetin rahoituksesta. Uusien omien varojen yhteisvaikutuksena Suomen vuotuisten maksujen unionille arvioidaan laskevan noin 20 milj. eurolla vuodessa, mikä johtuisi lähinnä uuden päästökaupan edullisuudesta Suomelle omana varana.

Ehdotettujen uusien omien varojen arvioitu yhteinen tuotto riittäisi aikaistamaan elpymisvälineen rahoitukseen liittyvien lainojen takaisinmaksun aloittamisen ns. lineaarisessa aikataulussa, jonka mukaan lainoja lyhennettäisiin vuosittain 15 mrd. eurolla. Komission ehdotuksen mukaan vuosina 2024—2027 lainojen lyhennykseen on kuitenkin tarkoitus käyttää vain 5—7 mrd. euroa, mikä antaa mahdollisuuden osoittaa omia varoja kokonaan uusien menoerien rahoittamiseen, kuten esimerkiksi ilmastotoimien sosiaalirahastoon.

Rahoituskehysasetuksen muutos

Rahoituskehysasetuksen muuttamista koskevaan ehdotukseen sisältyy kaksi keskeistä elementtiä: siinä ehdotetaan rahoituskehysen enimmäismäärien korottamista em. ilmastotoimien sosiaalirahaston rahoittamiseksi sekä mekanismia, jolla rahoituskehysen enimmäismääriä voidaan mukauttaa automaattisesti vastaamaan uusien omien varojen keräämisestä saatavia tuloja. Näin nämä tulot voidaan ottaa käyttöön elpymisvälineen puitteissa otettujen lainojen ennaikaiseen takaisinmaksuun (24—28,5 mrd. euroa).

Valiokunta on suhtautunut kriittisesti siihen, että budjettivaroja käytetään sosiaalirahaston rahoittamiseen, ja viittaa asiasta aiemmin antamaansa lausuntoon (VaVL 13/2021 vp). Valiokunta ei edelleenkään kannata rahaston perustamista eikä myöskään monivuotisen rahoituskehysen avaamista sosiaalirahaston rahoittamiseksi. Aiempien päätösten mukaisesti uusia varoja on tarkoitus käyttää vain elpymis- ja palautumistukivälineeseen liittyvien lainojen rahoittamiseen, mutta rahaston perustaminen tarkoittaisi tosiasiallisesti uusien menojen rahoittamista, joista ei ole sovittu vuosien 2021—2027 rahoituskehyskokonaisuudesta saavutetun sovun yhteydessä.

Vuosille 2025—2027 tarvittava noin 20 mrd. euron rahoitus kasvattaisi Suomen maksuja unionille yhteensä 330 milj. eurolla vuosina 2025—2027. Rahaston perustaminen merkitsisi myös ennakollisen (noin 48,5 mrd. euron) sitoumuksen tekemistä seuraavalle rahoituskehyskaudelle. Valiokunnan mielestä jatkossa on tärkeää tarkastella muita vaihtoehtoisia malleja ja löytää ratkaisuja, joilla voidaan varmistaa kuluttajien kannustimet asumisen ja liikenteen päästövähennyksiä tukevien investointien tekemiseksi.

Valiokunta viittaa myös lausumiin, jotka eduskunta hyväksyi päättäessään EU:n monivuotista rahoituskehystä ja EU:n omia varoja koskevasta hallituksen esityksestä (EV 54/2021 vp — HE 260/2020 vp). Keskeisenä lähtökohtana omien varojen kasvattamiselle oli päätöksen ainutkertaisuus tilanteessa, jossa koronapandemia horjutti talouden vakautta koko unionin alueella. Kun uusien omien varojen potentiaali on kaiken kaikkiaan rajallinen, edellyttää niiden käyttötarkoituksen

Valiokunnan lausunto VaVL 9/2022 vp

mahdollinen laajentaminen jäsenmaiden yhteistä näkemystä siitä, mihin uutta liikkumavaraa tarvitaan ja miten sitä käytetään.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös Venäjän hyökkäyssodan vaikutuksiin talouskasvuun sekä sodasta aiheutuviin mittaviin kustannuksiin niin EU:n kuin jäsenmaiden tasolla. Jatkossa joudutaankin arvioimaan, miten sodasta aiheutuvat tilapäiset ja pysyvät kustannukset otetaan huomioon EU:n talouspolitiikassa ja mitä vaikutuksia niillä on mm. rahoituskehykseen ja sen painopisteisiin.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Valtiovarainvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 6.5.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Johannes Koskinen sd
varapuheenjohtaja Arto Pirttilahti kesk
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Tarja Filatov sd
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Katja Hänninen vas (osittain)
jäsen Vilhelm Junnila ps
jäsen Heli Järvinen vihr
jäsen Esko Kiviranta kesk
jäsen Jari Koskela ps
jäsen Pia Lohikoski vas
jäsen Matias Marttinen kok
jäsen Sari Multala kok
jäsen Raimo Piirainen sd
jäsen Sami Savio ps
jäsen Iris Suomela vihr
jäsen Pia Viitanen sd
jäsen Ville Vähämäki ps
varajäsen Eeva-Johanna Eloranta sd (osittain)
varajäsen Sari Essayah kd
varajäsen Inka Hopsu vihr
varajäsen Jari Leppä kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Hellevi Ikävalko

Valiokunnan lausunto VaVL 9/2022 vp
Eriävä mielipide 1

Eriävä mielipide 1 /ps

Perustelut

Tulonsiirtounioni torjuttava tässä ja nyt

Perussuomalaiset muistuttaa eduskunnan aiemmasta kannanotosta:

Eduskunta edellyttää, että Suomi ei sitoudu toimiin, jotka muokkaavat Euroopan unionia epäsymmetrisen tulonsiirtounionin suuntaan

On jossain määrin älyllisesti epärehellistä kertoa, että ei saa sitoutua epäsymmetrisen tulonsiirtounionin suuntaan siirtymiseen, kun käsiteltävissä oleva asia oli sitoutumista epäsymmetrisen tulonsiirtounionin suuntaan siirtymiseen.

Perussuomalaiset muistuttaa, että nyt tehdyt uusien omien varojen esitykset ovat epäsymmetrisen tulonsiirtounionin suuntaan siirtymistä. Olisi älyllisesti rehellistä siten hylätä esitys ja pitäytyä BKT-jäsenmaksupohjaisuudessa sekä jättää EU-menojen kasvattaminen tekemättä tai ainakin keskittyä nykyisten menojen aiempaa parempaan kohdentamiseen.

Perussuomalaisten mielestä EU:n on tehtävä asioita, joissa se pystyy aidosti tuottamaan lisäarvoa kansalliseen budjettiin nähden. Sellaisia on ja paljon. Tämä kuitenkin edellyttäisi valmiutta keskeyttää EU-tason hankkeita, jotka eivät tuota mainittua lisäarvoa. Poliittisesti kukaan ei tietenkään halua luopua saavutetuista eduista, mutta sellaisenkin on onnistuttava. Ilman kykyä uudistaa EU:lla ei ole tulevaisuutta. Uudistuminen tarkoittaa myös vanhan ja tarpeettoman lakkauttamista.

Ilmastotoimien sosiaalirahasto ja rahoituskehyksen kasvattaminen

Valtioneuvoston ja valiokunnan kriittinen kanta ilmastotoimien sosiaalirahastoa ja EU:n monivuotisen rahoituskehyksen avaamista ja kasvattamista kohtaan on kannatettava ja hyvin perusteltu Suomen kokonaisuutena ajatellen. Sekä valtioneuvosto että valiokunta eivät kuitenkaan ole esittäneet, mihin kohonneiden EU:n menojen johdosta vastavuoroisia leikkauksia olisi kohdistettavissa. Asiantuntijalausunnossa todettiin, että uusien omien varojen vastustaminen ei ole uskottavaa, jos samanaikaisesti kannatetaan menojen kasvattamista. Jos ei ole valmis esittämään konkreettisia leikkauksia, kasvaneet menot tullaan rahoittamaan joko uusilla omilla varoilla tai yhteisvelalla.

Vetoaminen keskeneräisyyteen on antautumista etukäteen

Valtioneuvoston kanta on täsmentää kantoja myöhemmin, kun yksittäiset esitykset täsmentyvät ja vaikutusarvioita saadaan laadituiksi. Jo nyt tiedämme esityksen pääpiirteet: uusia pysyviä veroja suomalaisille, joista tilitettäisiin merkittävä osa EU:lle, ja unionin tulonsiirtoluonteen takia EU:lle siirretyistä varoista hyötyä valuisi siis nettomaksajamaan roolissa olevalta Suomelta muille EU-maille.

Valiokunnan lausunto VaVL 9/2022 vp
Eriävä mielipide 1

Mikäli esityksiä ei vastusteta selvästi jo tässä vaiheessa, esitykset etenevät ja lopulta niiden vastustaminen ei enää poliittisista syistä ole mahdollista. Todennäköisesti esityksen torjumisesta tässä vaiheessa aiheutuva poliittinen vahinko Suomelle olisi pienempi kuin siinä vaiheessa, kun esitykset ovat konkretisoituneet ja muut maat jo ilmaisseet niille hyväksyntänsä. Varhaisella vastustamisella saattaa olla siis jopa turvallisuuspoliittisia ulottuvuuksia.

Olisi yhteisön muita jäsenmaita kohtaan epäreilua pantata Suomen kielteistä kantaa loppuun asti. Mitä ilmeisimmin valtioneuvosto on valmis hyväksymään esityksen pitkin hampain mahdollisesti jonkin näennäisen neuvotteluvoiton jälkeen. Perussuomalaiset ei voi hyväksyä tätä jo useasti nähtyä toimintatapaa ja vaatii, että esitystä on vastustettava nyt.

Uudet omat varat eivät todellisuudessa pienennä Suomen maksamista

Valiokunnan lausunto toistaa valtioneuvoston näkemystä, jonka mukaan uusilla omilla varoilla voitaisiin pienentää tarvetta nostaa BKTL-perusteisia kansallisia rahoitusosuuksia. Tämä on teknisesti totta, mutta merkityksetöntä. Suomen kannalta on yksi ja sama, lähetämmekö miljardi euroa BKTL-perusteisena jäsenmaksuna vai miljardi euroa hiilimaksuna. Se on silti miljardi euroa. Pikemminkin, budjettisuvereniteetin ja talouspoliittisen kansallisen kontrollin säilyttämisen näkökulmasta olisi parempi, että ennemminkin nostettaisiin BKTL-perusteista jäsenmaksua kuin siirrettäisiin EU:lle verotusoikeutta.

Toiveet kansallisen päättävällän ja nykyisen veroasteen säilyttämisestä

Valtioneuvosto ja valiokunta toteavat lähtökohtana olevan, että uusia omia varoja koskevat päätökset kuuluvat jatkossakin jäsenvaltioille ja että muutokset eivät nosta Suomen kokonaisveroastetta tai suhteettomasti lisää Suomen maksutaakkaa. Esitys kasvattaisi EU:n budjettia ja loisi uusia veroja. Uusista ja tietyistä jo olemassa olevista veroista merkittävä osa tilitettäisiin EU:lle.

Ääneen lausuttu tavoite on toteutettavissa ilman maamme velkaantumisen kasvattamista vain, jos Suomi toteuttaisi uusia veroja vastaavan määrän menoleikkauksia, joilla voitaisiin kattaa joidenkin verojen leikkaaminen. Mitään tämänkaltaisia esityksiä tai puheita ei kuitenkaan ole nähty, joten on pidettävä todennäköisenä, että esitys nostaisi Suomen kokonaisveroastetta ja lisäisi Suomen maksutaakkaa.

Se, mikä olisi suhteetonta maksutaakkaa, on tulkinnanvarainen kysymys. Perussuomalaiset katsoo, että eurokriisin ja koronakriisin yhteydessä päätetyt Suomen kokonaisedun vastaiset Suomen vastuiden ja nettotulonsiirtojen kasvattamiset olivat jo suhteettomia.

Uusia omia varoja perustellaan elpymispaketin rahoittamisella

Perussuomalaiset muistuttaa eduskunnan aiemmasta kannanotosta:

Eduskunta edellyttää että, elpymisväline pidetään poikkeuksellisen ja kertaluonteisen ratkaisuna, järjestely ei toimi ennakkotapauksena eikä Suomi hyväksy vastaavan järjestelyn toistamista tai muuttamista pysyväisluonteiseksi.

Valiokunnan lausunto VaVL 9/2022 vp
Eriävä mielipide 1

Elpymispaketin hyväksymisen yhteydessä päätettiin, että uusia omia varoja tarkastellaan pian keinona rahoittaa elpymispaketin takaisinmaksamista ilman jäsenmaksujen korottamista. Valitettavasti EU-budjettiin maksettavia varoja ei voi korvamerkitä tiettyihin menokohteisiin, vaan ne on liitettävä osaksi budjettia. Jo nyt on kuultu, että osa kerättävistä varoista käytettäisiin muihin kohteisiin. Perussuomalaiset suhtautuu tästä syystä kriittisesti uusiin omiin varoihin. Osa varoista päätyy aina johonkin muuhun kuin mihin alunperin oli tarkoitus, ja budjetin ja budjetin ulkopuolisten menojen paisuttamisen seurauksena pian jouduttaisiin suunnittelemaan uusia omia varoja.

Omat varat ovat veroja, vaikka EU muuta väittäisi

EU:n omia varoja voidaan kutsua veroiksi. EU ja jotkut jäsenmaat haluavat kutsua ilmiselviä veroja ympäristömaksuiksi, koska se mahdollistaa päätöksen tekemisen asiasta määränemmistöllä yksimielisyysvaatimuksen sijaan. Perussuomalaiset ymmärtää yksimielisyysvaatimuksen ongelmallisuuden päätöksenteon kannalta, mutta muistuttaa samalla, että tämä ongelmallisuus oli alunperin tarkoituksin. Yhteisöä perustettaessa päätettiin budjettivallan kuuluvan kansallisen päätöksenteon piiriin, ja erityisesti pienelle Suomelle, jolla ei ole EU:ssa poliittista vaikutusvaltaa, yksimielisyysvaatimus on tärkeä viimekätinen itsenäisen päätöksenteon turvatakuu.

Budjettivallan jatkuva siirtäminen torjuttava

Murros geopolittisessa tilanteessa olisi mahdollisuus EU:lle suunnata budjettiaan sellaisiin menoihin, joiden toteuttamisesta EU-tasolla on aidosti lisäarvoa jäsenmaille. On ilmeinen vaara, että tasaisin väliajoin toistuvia kriisejä käytetään EU:n budjetin kasvattamiseen ja kansallisen budjettivallan asteittaiseen siirtoon EU:n hallintaan. Tämä kehityskulku olisi monestakin syystä pysäytettävä ja suunta käännettävä.

Mikäli ilmoitettu tavoite elpymispaketin takaisinmaksusta olisi varsinainen ja ainoa perustelu esitetyille uusille omille varoille, esitys olisi luonteeltaan määräaikainen ja kerättävältä rahasummaltaan sille olisi asetettu yläraja. Näin ei ole tehty. On ilmeistä, että taustalla on pyrkimys budjettivallan pysyvästä siirtämisestä kansalliselta tasolta EU:lle.

Uudet omat varat omaavat negatiivisia vaikutuksia valtiontalouteen

Suomen syrjäisestä sijainnin ja pitkien maan sisäisten välimatkojen vuoksi uudet omat varat satuvat Suomeen todennäköisesti enemmän kuin sellaisiin maihin, joissa ilmastotoimiin ei suhtauduta yhtä radikaalisti ja kynnys tukea kotitalouksia ja yrityksiä on matalampi. Tällä on maamme kotimarkkinoiden kurittamisen lisäksi suhteellista hintakilpailukykyä heikentävä vaikutus, jolla on viennin kautta negatiivisia työllisyys-, inflaatio- ja BKT-vaikutuksia.

Kohoavat elinkustannukset nostavat palkkavaatimuksia ja samalla hintatasoa entisestään. Tämä heikentää kilpailukykyä ja vähentää taloudellista toimeliaisuutta ja verotuloja ja kasvattaa mn. julkisen sektorin palkkakustannuksia eli valtion menoja.

Tämä todennäköinen inflaatio-, vero- ja velkakierre tulisi torjua julkisen talouden kestävyysvarmistamiseksi. Päästökauppaa ei tule laajentaa tie- ja meriliikenteeseen.

Valiokunnan lausunto VaVL 9/2022 vp
Eriävä mielipide 1

Vaihtoehtoinen toteutustapa

EU:n yhteisvelka tulee maksaa korotettuina jäsenmaksuina takaisin. Korotuksen suuruudelle yhteisen velan takaisinmaksua varten tulee asettaa jokin mielekäs alaraja. Ylärajaa ei ole tarpeen asettaa. Jäsenmailla tulee olla mahdollisuus maksaa oma osuutensa yhteisvelasta pois vaikka heti.

Tällä toteutustavalla EU ei tarvitse omia varoja. Sosiaalinen ilmastorahasto on luonteensa vuoksi liian ongelmallinen, ja on hyvä, että valtioneuvosto suhtautuu siihen kriittisesti. Suomella ei tulisi olla komission esitykseen minkäänlaista neuvotteluasemaa, vaan komission esitys tulee torjua.

Valtioneuvoston kanta liian avoin

Dokumentin U 22/2022 vp mukaan "valtioneuvosto tarkastelee komission ehdotusten yksityiskohtia ja tarkentaa kantaansa neuvottelujen edetessä. Suomen lopulliset kannat esityksen eri osaluueisiin muodostetaan lopullisen kokonaisuuden perusteella kansallinen ja eurooppalainen kokonaisuus huomioiden."

Näyttäisi siltä, että valtioneuvoston kanta on liian väljä, ja kehotamme valtioneuvostoa muodostamaan Suomen lopulliset kannat kansallinen etu huomioiden.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta edellyttää valtioneuvostoa muodostamaan Suomen lopullisen kannan kansallinen etu huomioiden ja näin ollen hylkäämään esitetyt komission ehdotukset.

Helsingissä 6.5.2022

Ville Vähämäki ps
Sami Savio ps
Jari Koskela ps
Vilhelm Junnila ps

Valiokunnan lausunto VaVL 9/2022 vp
Eriävä mielipide 2

Eriävä mielipide 2 /kd

Perustelut

Neuvoston päätös Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä 2020/2053 (omien varojen päätös) annettiin 14.12.2020 ja tuli voimaan 1.6.2021. Vuosia 2021—2027 koskevan monivuotisen rahoituskehysten vahvistamisesta annettu neuvoston asetus (rahoituskehysasetus) annettiin 17.12.2020, ja sitä sovelletaan 1.1.2021 lukien. Edellä mainitut EU:n toiminnan kannalta välttämättömät säädökset päätettiin poliittisista syistä kytkeä yhteen ns. elpymiskokonaisuudeksi, johon kuuluu monivuotinen rahoituskehys 2021—2027 ja elpymisväline, Next Generation EU. Asiasta päätettiin ylimääräisessä Eurooppa-neuvoston kokouksessa heinäkuussa 2020.

Eurooppa-neuvoston päätelmien mukaan vuoden 2021 jälkeen käyttöön otettavista uusista omista varoista saatavat tulot käytetään elpymisvälineen puitteissa otettujen lainojen ennaikaiseen takaisinmaksuun, ja komissiota pyydettiin ehdottamaan monivuotisen rahoituskehysten tarkistamista tätä varten. Samalla sovittiin myös, että komission tulisi antaa vuoden 2021 kesään mennessä ehdotukset uusiksi omiksi varoiksi, joilla voitaisiin rahoittaa elpymisvälineen takia otettujen lainojen ennaikaista takaisinmaksua. Joulukuussa 2021 annetuissa ehdotuksissa komissio esittää monivuotisen rahoituskehysten enimmäismäärien kohdennettua korottamista automaattisen mukauttamisen käyttöönottamiseksi uusien omien varojen pohjalta, jotta voidaan käynnistää elpymisvälineen puitteissa otettujen lainojen ennaikainen takaisinmaksu, mutta tämän lisäksi myös kokonaan uusien menoerien, kuten ehdotetun ilmastotoimien sosiaalirahaston, rahoittamiseksi. Lisäksi komissio ehdottaa uusiksi omiksi varoiksi 25 % EU:n päästökauppajärjestelmästä kertyvistä huutokauppatalloista, 75 % hiilirajamekanismin tulloista (ns. hiilitulli) saatavista tulloista sekä myöhemmin annettavana esityksenä rahoitusosuutta suurten monikansallisten yritysten markkinavaltioille allokoitavasta jäännösvoitosta.

Esitetyt uudet omat varat laajentaisivat EU:n verotuksenomaista tulopohjaa kokonaan uusiin tulolähteisiin. Vaikka osa esitetyistä muutoksista on Suomen kannalta tässä vaiheessa potentiaalisesti edullisempia verrattuna BKT-pohjaiseen maksuun, ovat esitetyt uudet tulonlähteet samoin kuin komission ehdottama ilmastotoimien sosiaalirahasto pysyviä askelia kohti veroluonteisten maksujen lisäämistä, unionin budjetin kasvattamista ja sosiaaliturvan avaamista EU:n toimivaltaan. Lisäksi päästökaupan laajentaminen tieliikenteeseen ja rakennuksiin voi nykyisessä energiamurroksessa olla hätäkohtia.

Suomen kanta rahoituskehysten avaamiseen ja kasvattamiseen, uusien omien varojen esityksiin ilman kattavia vaikutusarvioita samoin kuin sosiaalirahastoon tulisi lähtökohtaisesti olla kielteinen.

Suomen tulee kiinnittää huomiota siihen, että hiilirajamekanismin osalta kunnollisia vaikutustenarvioita ei ole tehty, vaikka periaatetasolla mekanismin käyttöönotto voi estää hiilivuotoa. Hiilirajamekanismiin on kaavailtu mukaan lannoitteita, mikä nykyisessä geopolittisessä tilanteessa voi ruokaturvan kannalta olla ongelmallista.

Valiokunnan lausunto VaVL 9/2022 vp
Eriävä mielipide 2

Sosiaalipolitiikka tulee säilyttää kansallisenä, eikä ilmastotoimien sosiaalirahastoa koeta pitkien etäisyyksien ja kylmän ilmaston vuoksi nettomaksajamaa Suomen kannalta oikeudenmukaisena. Vaikka ilmastotoimet on tärkeää toteuttaa sosiaalisesti ja alueellisesti oikeudenmukaisella tavalla, se kuuluu jäsenvaltioiden sosiaalipolitiikan tehtäväksi, eikä komission esitystä voi pitää tarkoituksenmukaisena.

Sosiaalirahastoon kytketty elpymistukivälineen (RRF) maksuaikataulun venyttäminen ei ole Suomen edun mukaista. Kaikki EU-jäsenvaltiot eivät myöskään ole olleet valmiita irrottautumaan venäläisestä energiasta, ja energian hintojen kompensoiminen sosiaalirahaston kautta tarkoittaisi näin välillisesti tukea Venäjän sotatoimien rahoittamiselle.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että suuri valiokunta ottaa edellä lausutun huomioon.

Helsingissä 6.5.2022

Sari Essayah kd